

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 317
אדר ב' תשפ"ב

מה הדין בעמוד עקום מאוד

בהמשך הסיוור הגענו לעמוד שהיה עקום במיוחד, זה לא היה העמוד הראשון שעומד עקום, ובכל זאת זה היה עקום הרבה מאוד. וגם בענין הזה יש לדון מהו הגדר ההלכתי של הדבר, כי הפוסקים לא האריכו לבאר דין זה, ובחכמת שלמה (להגר"ש קלוגר זצ"ל, הנדפס בגליון השו"ע סו"ס ש"ב) כתב לפסול בשיעור שהחוט אינו מכוון מעל החלק התחתון של העמוד, כי עיקר העמוד הוא ה" טפחים התחתונים, וכיון שבצוה"פ צריך

שהחוט יהיה על גבי העמוד, א"כ כשהעמוד נוטה יוצא שהחוט שבראשו אינו מעל החלק התחתון שהוא החלק האמיתי של העמוד. וכן כתב החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א). וכך מקפידים בעירובי השכונות, [וזה אחת מהסיבות שעושים לחיים לפני העמודים, כדי שאם יתעקם מעט, עדיין ראש החוט יהיה מכוון מעל הלחי].

מה יותר, העמוד העקום או חוט על העמוד

אבל לדעת המתירים גם כשהעמוד נוטה, והביאור הוא מחמת שנוקטים שכאשר העמוד ממשיך באלכסון אומרים שהחלק העליון של העמוד ג"כ נחשב המשך, והחוט שיושב מעל ראשו נחשב על גבי העמוד. שמתחיל למטה, א"כ יש להסתפק מהו הגבול לשיעור העקמיות. בהוראת הבד"ץ של העדה חרדית אומרים שצריך שיראה ישר למראה עין, בשו"ת מנחת שלמה (להגר"ש אורבאך זצ"ל, ח"א סי' ס"ב) כתב עד שיעור ג' טפחים, אבל למעשה מקילים בישושים גם כשהעקמיות היא יותר מג' טפחים, וצ"ע עד כמה. בישוב הנ"ל העמוד היה נוטה הרבה מאוד, והיה יותר משני מטרים בין תחתית העמוד למקום שבו נמצא ראש העמוד ובו מתחיל החוט, שזה דבר שגם בישושים שאינם דתיים מקפידים על כך להשקיף לתקן את העירוב ולעשות עמודים חדשים.

חוט שיושב על ברזל נוסף בצידו העמוד

בסמוך לעמוד העקום היה עמוד נוסף ששימש את העירוב בקטע שממשיך ממנו והלאה, ושם שמנו לב לבעיה מסגנון אחר. העמוד הזה היה ישר, והיה מעליו צורת וי לקשיית החוט, אבל החוט לא היה קשור מעליו, אלא הצמידו לו בצידו העמוד ברזל דק מאוד (עגול 10 מ"מ) שהוא ממשיך לגובה עוד מטר אחד, והחוט עובר על התוספת הזו, ולא מעל העמוד.

עמוד ישר אבל החוט נעלם התוספת שבדיו

בתחילה האנשים שהיו איתנו התפלאו למה עשו כך, ולא קשרו את החוט על העמוד. והתשובה פשוטה, כי העמוד הזה היה נמוך מהרגיל, והחוט היה נקרע ממשאיות וכדומה, ולכן רצו לעשות שהחוט יהיה יותר גבוה. אלא שיש כאן בעיה שלא האריכו את העמוד או הוסיפו דבר שימשיך מעל העמוד, אלא הוסיפו דבר מהצד של העמוד. ובמצב כזה יוצא שהחוט שוב אינו מעל העמוד האמיתי שהוא העמוד התחתון שמתחיל מהקרקע, וכאן זה שונה מהעמוד העקום הנ"ל,

שבעמוד עקום י"א כיון שהחלק העליון הוא המשך ישיר של התחתון, לכן החוט שיושב על ראשו יכול להיחשב יושב על גבי העמוד, אבל כאן שמדובר בתוספת של חתיכת ברזל שצמודה לצידו העמוד, זה מן הצד כפשוטו, וזה כמו שהחוט צמוד מהצד שאינו כשר.

בהלכה העמוד השני חמור יותר, אבל המועצה...

שאלנו את האנשים שהיו איתנו באותו זמן, מה יותר בעיה, העמוד הקודם שנראה נופל ממש, או העמוד הזה שעומד ישר והחוט נמצא על הברזל הנוסף מהצד. והאנשים אמרו שמצד ההלכה ודאי שהבעיה בעמוד השני הרבה יותר חמורה, והיא מעכבת יותר, אבל מבחינת המועצה

בדיקת ישובים שהציבור מבקש לדעת כיצד להתנהג בהם

בשבוע זה יצאנו אל המשימות החדשות בהיותנו שלוחא דציבורא לנושא העירובים, לבדוק ולברר, לסייע ולתקן. והגענו השבוע אל כמה ישובים מגוונים, בפרט ישובים שהציבור החרדי מבקר בהם ושוכר דירת לשבתות, וממילא יש דרישה לדעת מה רמת הכשרות המעודכנת ואם בכלל העירוב כשר, וכן יש תועלת יותר גדולה לדאוג שיתקנו את העירוב במקומות אלו. כעת פנינו אל הישוב "נחלים" ששוכן סמוך לעיר פתח תקוה, ויש בו שני מתחמים גדולים שמשכירים אותם לשבתות, ויש גם הרבה צימרים בישוב, וגם התושבים שבו דתיים שומרי שבת. והיו כבר הרבה פניות מהציבור שמבקש לדעת כיצד לנהוג בענין הטלטול כשנמצאים בישוב זה, והאם כדאי לשכור שם דירות או לא.

והנה כשהגענו לתחילת הישוב מיד ראינו שיש מקומות שהחוט קשור מתוח יפה, ויש מקומות שהחוט שוקע מאוד, ולא רק שאינו מתוח במצב שאם תתבונן היטב תבחין שהוא שוקע, אלא הוא שוקע בצורה בולטת לעין, ולפעמים יורד יותר מחצי מטר או מטר מגובה ראש העמוד, וכמובן

חיים שוקעים ומתנודדים, ועמודים עקומים

שממילא גם מתנדנד הרבה מאוד, ברמה שאינה מצויה בישושים אחרים שהעירוב בהם מתפקד, כי חלק מהתפקיד של האחראי הוא גם לדאוג שהחוטים יהיו מתוחים. ואע"פ שבישובים קשה להקפיד שהחוט יהיה מתוח לגמרי, וגם אי אפשר להקפיד שהוא לא יתנדנד כלל, אבל בכל זאת משתדלים שלפחות ייראה נורמלי, שיהיה קרוב לחוט ישר, כי סוף סוף זה לא סתם חוט, אלא משקוף שיוצר דין צורת הפתח. אבל בישוב הזה היו הרבה חוטים שוקעים הרבה ומתנדנדים הרבה ברמה שאינה מצויה במקומות אחרים.

מדוע מחמירים יותר בחוט ששוקע הרבה ומתנדנד הרבה

ויש לדון מהצד ההלכתי, האם יש הבדל בדין בין חוט ששוקע מעט לחוט ששוקע הרבה, ובין חוט שמתנדנד מעט לחוט שמתנדנד הרבה. בפוסקים מצינו שנחלקו בענין חוט שמתנדנד ברוח, האם יש בו פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה, או שמא בחוט שהוא משקוף, לא נאמרו דיני מחיצה. ובמשנ"ב (סי' ש"ב ס"ק ס"ד) הביא שהמחיצה השקל מתיר והמשכנות יעקב אוסר, ולא הכריע ביניהם. ובחזו"א (סי' ע"א סק"י) נקט להלכה כדעת המשכנות יעקב לאסור. ובשיעור הנדנד, נקט החזו"א שצריך שלא ייצא אמצע החוט מבין רוחב העמודים, ואם העמוד של זמנינו רחב רק תשע ס"מ, א"כ כל נדנד קטן של 5 ס"מ לכל צד, כבר יוצא מרוחב העמודים, ולכן עושים בעירובים מהודרים "לחיים", שהם כמו עמודים רחבים, כדי שהנדנד שיווצר לפעמים לא ייצא מרוחב הלחיים. ובדעת המשנ"ב שלא כתב שיעור, י"א שאפילו בתוך רוחב הלחי גם יתכן נדנד שפוסל, ומ"מ לא כל נדנד קטן, אלא יש איזה שיעור שעדיין נקרא רועד, ולא מוגדר מחיצה שאינה עומדת במקומה.

אבל כל זה נאמר בשיעור של השיטות הפוסלות חוט מתנדנד, שע"פ זה מקפידים בכל עירובי השכונות למתוח את החוטים ולעשות לחיים, משא"כ לשיטה המחיצה השקל וסיעתו שהתירו חוט מתנדנד מחמת שלא נאמר בחוט דין מחיצה שאינה עומדת ברוח, לא התבאר האם יש גבול לנדנד המותר, [י"א עד ג' טפחים, ושיעור זה צריך ביאור. וי"א כשיעור שלא ייראה מוזנח ושומם, מחמת דין פתחי שימאי כמ"ש המשכנות יעקב]. והעולם מקפיד למתוח את החוטים גם בישושים שודאי שיש בהם חוטים שמתנדנדים יותר מרוחב העמודים, מ"מ משקיעים ועובדים לתקן שלא יהיה מתנדנד הרבה, וכן מקפידים שהחוטים לא ייראו שוקעים בצורה מוגזמת, ולא משאירים חוטים רפויים כמו שהיה בישוב הנ"ל. ויש לדון עוד בגדרים ההלכתיים בענין זה.

תודה עצומה לכל התורמים שלקחו על עצמם בימים אלו לשאת איתנו את עול תיקון העירובים ולימוד ההלכות ברחבי הארץ
יתן ה' לכל אחד שפע ברכה ברוחניות וגשמיות. ניתן להצטרף ולתרום בעמדות "נדרים פלוס" בבתי הכנסת, לקופת "מוקד העירוב"

מסתמא הם יבינו יותר את הבעיה בעמוד העקום, שהוא נראה להם פסול לפי תקנים אסטטיים, וגם הוא נוטה ליפול, וספק אם יבינו את הבעיה בעמוד עם תוספת מהצד.

בהמשך הסיור ראינו עוד דברים שאכמ"ל, וכבר העברנו את חלקם לידיעתם, כמוכן שאם מוצאים כזה דבר בעירוב, צריך לחזור ולבדוק את כולו שאין בו בעיות אחרות שלא שמו לב אליהם, אך עדיין לא מצאנו אוזן קשבת שתבוא לסייר ולבאר ולטפל בכל הדברים כראוי, ואנו מצפים שהדברים יביאו תועלת לתיקון המצב כראוי. ובינתיים הבדיקה הזו משמשת אותנו רק לדעת את המצב.

הקשר בין פורים לעירובין ולתחום שבת

לימי הפורים יש קשר מיוחד לעירובין ולתחום שבת, לענין קביעת המקומות הסמוכים לערים המוקפות חומה, שקורין בט"ו אדר ולא ביום י"ד אדר, ומידי שנה חוזרים ודנים שוב במצב של העירוב והתחום, שהם משפיעים על הגדרת חיבור הערים, והאם המצב השתנה, וכן צצים נידונים חדשים, וגם מקומות חדשים מצטרפים לסידרת הספיקות.

והנה יש דברים שכבר הוזכרו בגליונות קודמים שהתפרסמו בחודשי אדר בשנים קודמות, ואכמ"ל, רק נציין אותם בקצרה עם קצת הוספות. בגליון 6 וגליון 7 משנת תשע"ד ביארנו את המקורות והשיטות בקשר שבין פורים לעירובין, והענין הוא משום שכל הסמוך לעיר המוקפת חומה הרי הוא כמוה, שעושים בט"ו. וסמוך הוא כל עיר שבתוך אלפיים אמה [שהם רק קילומטר אחד בלבד, כשיעור תחום שבת], אבל אם יש בתים רצופים מהעיר המוקפת ולחוץ, אפילו אם הם נמשכים על כמה קילומטרים, כולם עושים פורים בט"ו. ודין זה נלמד מדין תחום שבת, כמבואר בחזו"א (סי קנ"א). לכן לדוגמא בשכונות העיר ירושלים, למרות שהעיר העתיקה בירושלים היא קטנה, ויש בתים שרחוקים מהחומות יותר מאלפיים אמה [כשיעור סמוך], מ"מ גם הם קורין בט"ו. [אע"פ שצריך סמוך לעיר עצמה, ולא סמוך לבתים הנלוים אליה (חזו"א סי' קנ"ג סק"ב)], כיון שהבתים בשכונות ירושלים הם עיר אחת עם העיר העתיקה.

[וי"א שהגדרה זו עדיפה מדין סמוך, שנחשבים עיר אחת, ונפק"מ לעיר שהיא עצמה ספק מוקפת מימות יהושע, כמו בני ברק כשהיתה סמוכה ברצף בתים עד יפו, והעיר יפו עצמה היא ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ודעת המשנ"ב (סי תרפ"ח ס"ב בה"ל ד"ה או) להקל בבתיים שהם רק סמוכים לספק שאינם צריכים לעשות את שני הימים אלא רק בי"ד, וא"כ הסמוך ליפו אינו צריך לעשות בשני הימים, ומ"מ בתים שהם עיר אחת דהיינו שהם רצופים עד העיר המסופקת י"ל שגם למשנ"ב עושים בשני הימים כדין העיר המסופקת. כך שמעתי בשם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. ודעת החזו"א (סי' קנ"ג סק"ג) שבכל אופן גם סמוך לספק חייב בשניהם כמו העיר עצמה].

אלא שא"כ יש להסתפק מה נקרא עיר אחת לענין זה, א. ודאי שאינו תלוי בהגדרה המוציפילית של הרשויות, ולא כל מה ששייך לעיריה של ירושלים נקרא ירושלים. ב. בחזו"א שם מבואר שמה שנחשב עיר אחת לענין תחומין, נחשב עיר אחת סמוכה גם לענין פורים, ואפילו שתי רשויות שונות כמו בני ברק ורמת גן ותל אביב, כיון שהבתים היו רצופים, לכן החזו"א בסוף ימיו חשש להחמיר בבני ברק לעשות פורים בי"ד ובט"ו מחמת שהיא סמוכה לעיר יפו המסופקת. [וכיום השתנה המצב, והחיבור אינו רצוף ממש, ורק ע"י פגישת עיר א' במילוי חלל קשת של עיר ב' נעשים כמחבורים, וזכה יש להסתפק מה הדין לגבי דין תחום שבת האם נחשבים לעיר אחת, וגם אם לתחומין נחשבים כאחד יש לדון אם לענין פורים גם זה נחשב חיבור. לכן יש שהפסיקו לקרות בבני ברק בט"ו כדברי הגר"ש דבילצקי זצ"ל].

ג. אפשרות נוספת לחבר ערים היא ע"י מחיצות וחוטי העירוב, שאם הם כשרים הם עושים את כל העיר לרשות היחיד אחת. אבל השאלה שדין זה יוצר רק דין רשויות שנוגע למלאכות שבת, אבל לגבי דין פורים צריך שיחשב עיר אחת, והגדרת עיר היא לפי רצף הבתים. בנידון זה ידוע דעת הקהילות יעקב (קריינא דאיגרתא ח"ב סי' ק"ה) שאין עירוב מועיל להחשיב כעיר אחת לענין מגילה ופורים, וכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ס"ב ד"ה נתעורר וד"ה ובהנ"ל) הביא בשם עוד כמה מגדולי ירושלים שאין עירוב מועיל לחבר, וכתב שיקראו בשכונות רמות בי"ד בברכה, רק כדי לחוש לחולקים כתב שיקראו גם בט"ו בלי ברכה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ק"ד) לגבי רמות שיקראו בי"ד אלא שנמנע מהלורות בגלל שיש ויכוחים בין ה"ח בירושלים, וכ"כ באור לציון (ח"א סי' מ"ה).

לעומת זאת דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שעירוב מועיל לחבר את העיר גם לענין מגילה ופורים, וזה הטעם שהמנהג המצוי בשכונות רמות לקרוא בט"ו בברכה. אלא שמרן אמר שצריך עירוב כשר, והיקל לענין פורים לסמוך על העירוב שכולל את צומת רמות ועוד כבישים גדולים כגון

בגין 4431 ו91, ובתנאי שלא יהיו קרפיות, ושיהיה עומד מרובה שלדעת החזו"א מבטל דין רה"ר ודין אתו רבים ומבטלי מחיצתא. ולמעשה בעירוב הכללי שבאזור זה יש שטחים גדולים שלא ראויים לשימוש שלדעת הגרי"ש"א הם קרפיות, ואכמ"ל. וגם בענין עומד מרובה יש שינויים רבים בקו העירוב, והיו הרבה שאלות בגדרי עומד מרובה בעירוב המקיף את החיבור מרמות למרכז העיר. בשנה שעברה עמלו אברכים יר"ש לעשות קו עירוב מצומצם רק על כביש גולדה שמחבר בין רמות לעיר, ללא כל הכבישים שמסביב דהיינו כביש בגין וכביש 9, וגם הקפידו לעשות בו את דיני עומד מרובה בצורה טובה [למרות שגם במה שעשו יש ויכוחים הלכתיים, כפי שנדפס בחוברת "חוצות ירושלים"], וכל זה כדי שיהיה חיבור על סמך העירוב, והיינו לדעת מרן הגרי"ש"א זצ"ל שלמרות שלא סמך על דין עומד מרובה ברה"ר לענין טלטול בשבת, סמך על זה לענין קריאת המגילה. ד. יש עוד נושא של חיבור בין השכונות לעיר, מחמת שאנשי שכונות רמות משתמשים בכל עניניהם בעיר, וי"א שלגבי מגילה זה מצרף ואכמ"ל.

ספק יום ט"ו בעיר לוד ושכונת אחיסמך, ובעיר בית שמש

בשנה שעברה הבאנו עוד מקום שהתעורר בו נושא של עשיית פורים בי"ד מספק, בשכונה החרדית החדשה בעיר לוד, כיון שהעיר לוד נזכרה בפסוק ובגמרא (מגילה דף ד. ט) שהיא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אלא שיש כמה שאלות האם זה באמת המקום שבו היתה העיר הישנה, כמה אפשר לסמוך על גילוי העתיקות, וכן האם השכונה נחשבת סמוכה לעיר העתיקה או שמא המרחק מידי גדול. ספקות אלו התעוררו כבר לפני עשרות שנים, וכעת עם התאכלסות השכונה החדשה התעורר שוב הנידון. ועיין עוד מה שכתבנו בענין זה בגליון 242.

בשנה זו ג"כ התעורר נידון חדש, [שגם הוא התחיל לפני כמה שנים] בשכונה החדשה בבית שמש, רמה ד' שנבנית כעת ומרחיבה את העיר, והבתים מגיעים כעת סמוך מאוד לשרידים שהתגלו בחפירות, וטוענים שזו העיר תל ירמות שהוזכרה בבניא. וכן העלו לפני כמה שנים את הענין של שרידי העיר בית שמש שנמצאו סמוך לחלק הישן של העיר [האזור החילוני]. מכיון שכעת הרבנים עסקו בנושא, נציין רק שדעת רוב הרבנים שיעשו את הפורים רק בי"ד, וי"א שמי שרוצה יעשה גם בט"ו בלי ברכה. וראה בגליון "עומק הפשט" שליקט את הדעות השונות עם טעמיהם.

פתרון לפירצה עם תעלת מים בגדר של חוון יחזקאל

במסגרת הפעילות והסיוע במענה הלכתי לישובים, ביקרנו בישוב החרדי "חוון יחזקאל", ונפגשנו עם האחראי המסור שעומד בקשר עם מוקד

העירוב, ושואל על השאלות הלכתיות שמתעוררות לו. בימים אלו שהגענו אל הישוב, אמר לנו הרב האחראי שיש לו שאלה באחת הפירצות בגדר של הישוב, אבל צריך לנסוע לראות את המקום, כדי שנמצא לו פתרון. נסענו יחד אל המקום, והיה שם תעלת ניקוז מי גשמים פעילה מאוד, שהשאירו

בגדר פתח של כמה מטרים בלי גדר, כדי שהגדר לא תעכב את המים. כעת ניסינו להציע לו להוסיף לבד גדר עם חורים שתסגור את הפירצה, אבל הוא הראה לנו כמה פסולת מצטברת בזרימת המים, כך שאם תהיה גדר יהיה הצפה בכל הסביבה. לכן היה צריך פתרון אחר. במקרה זה היה בעבר צורת הפתח, אלא שהיא הוקפה בחמיה רבה, וגם החוט עבר על התעלה. והנה לאחר בדיקה והתייעצות ראינו שאפשר לתקן את צורת הפתח. דבר ראשון מצד הבעיה שיש הרבה צמחים שמקיפים את צורת הפתח. הענין ההלכתי שבוהו הוא רק מחמת שהם יוצרים מחיצה סביב לעמוד, ולכן הפתרון היה לעקור ולסלק אותם, ולא צריך לפנותם לגמרי ולקצוץ כל מה שגדל, אלא מספיק שלא יהיה בהם גובה י" טפחים. [ויש חוששים גם לענין פתחי שימאי, אבל זה דוקא בדבר שצמוד לעמוד, משא"כ כשאינו צמוד אין חשש, אפילו שנמצא סמוך לעמוד].

ולגבי הבעיה שהתעלה עמוקה תחת הפתח, והיינו שהיא מחיצה לחלק את הפתח, [כעין הדין של אמת המים העוברת בחצר (סי' שני' ס"א), וכמ"ש במק"א שלגבי צוה"פ שעוברת עליה יש בעיה גם כשאין בה מים]. מדדנו ומצאנו שהשיפוע של התעלה אינו תלול כל כך, ושיעור השיפוע הוא פחות מתל המתלקט, ולכן אפילו שהיא עמוקה י" פחים, מ"מ זה נידון כמו קרקע ישרה, כי שיפוע שאינו תלול אינו מחיצה, וא"כ אפשר לעשות על גבה צורת הפתח כשרה. [יש לציין שהגדר שקטע זה אינה משמשת כיום לעיקר העירוב, כי מוקד העירוב עשה של לפני כשמונה שנים עמודי עירוב פנימיים יותר, על מנת להוציא שטח קוצים מהעירוב, ולכן הגדר הזו משמשת רק לביטול רה"ר ע"י יצירת ג' מחיצות של גדר ממש].